

УДК 379.85 (494)

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ШВЕЙЦАРІЇ

Левко Л.В. (Ужгород)

Активний розвиток туризму став одним із двигунів розвитку гірських районів Швейцарії та країни в цілому. У статті автор аналізує етапи розвитку туризму у Швейцарії в різні часи, наводить статистичні дані, які підтверджують зростання доходів, отриманих від туризму, а також аналізує ті переваги, які несе з собою туризм для корінних мешканців.

Ключові слова: інфраструктура, літній та зимовий сезон, групові подорожі, канатна дорога, фунікулер, внутрішній туризм, масовий туризм, децентралізація туризму

Роль туризму постійно зростає. Це пов'язано з тим, що туризм набирає все більшого значення для міжнародних зв'язків, є стимулом для пожвавлення економічного життя країн і окремих регіонів. Міжнародний туризм є постійним джерелом наповнення державного бюджету. Туризм виступає стабілізатором налагодження та укріплення стосунків між країнами, дійовим фактором підвищення престижу країни в міжнародному співтоваристві, ділових колах.

Надання туристичних послуг є вигідним для держави з точки зору використання рекреаційних ресурсів. Іноземний турист платить за туристичні послуги і при цьому не вивозить рекреаційні ресурси за межі країни. Країна отримує прибутки, зберігаючи свої природні та культурно-історичні цінності.

Для деяких малорозвинених країн туризм є єдиним рушієм економічного зростання. Кенія, Танзанія, Єгипет, Марокко, Туніс, Мадагаскар та Маврикій – це ті країни, уряди яких стимулюють розвиток туристичної галузі, так як туризм – це єдине джерело надходження капіталу та іноземних інвестицій.

На даний час Україна знаходиться на етапі інтенсивного розвитку туризму. Тому актуальність даного дослідження полягає в тому, що в ньому прослідковуються та висвітлюються ті потенційні можливості, які можуть допомогти периферійним гірським регіонам України у свою чергу, так само, як це колись відбувалось у Швейцарії, знайти своє джерело доходів. Таким чином можна уникнути відтоку населення та підняти рівень розвитку громад. Крім того, дане дослідження допоможе зрозуміти основні принципи розвитку туризму, а також, висвітливши небезпеки масового туризму, допоможе уникнути Україні тих помилок, які могли б завдати шкоди місцевому населенню та навколишньому середовищу.

Метою статті є розкрити питання становлення туризму як однієї з найважливіших галузей економіки Швейцарії; розглянути історію подорожей і прослідкувати зміни в географії подорожей і туризму в країні в різні періоди історії.

Тема туризму є доволі досліджуваною темою у Швейцарії. Так, про перші туристичні ма-

ндрівки у своїх дослідженнях пише У. Бауер та Ю.Фрішкнехт. Становлення туристичної галузі своєї країни досліджують А.Паер, Б. Аберг, Д. Блейнберг.

Той факт, що туризм – важлива галузь економіки Швейцарії є безспірним. Він у значній мірі покращив покращенню економічної ситуації та рівня життя у так званих периферійних (гірських) районах. Розвиток туризму зупинив переселення людей з малорозвинених регіонів у міста. З 1941 р. по 1980 р. населення в центральній, низинній частині Швейцарії зросло на 60%. В той же час кількість населення у гірських районах зростає на 20%. Без туристичної сфери в цих регіонах, це можна стверджувати майже стовідсотково, ми б спостерігали практично повністю зворотню ситуацію. З 1960 року, часу інтенсивного розвитку туризму, у країні вдається витримати стабільно однакову частку гірського населення у загальній кількості населення Швейцарії.

Значним є вплив туризму також і на створення робочих місць. При цьому слід враховувати не тільки тих працівників, що працюють безпосередньо з туристами, а й тих, що опосередковано зайняті у цій галузі. До першої категорії належать професії в готельній сфері, на підйомниках та канатних дорогах, туристичних агенціях та бюро подорожей, а також такі професії, як тренер з катання на лижах, провідник в горах та багато інших. До другої групи, яка опосередковано працює у сфері туризму, належать працівники на різного роду будівництвах, в торгівлі та багатьох інших галузях. На сьогодні безпосередньо у сфері туризму нараховують майже 220000 робочих місць. З них у готельній сфері 31%, сфері громадського харчування 14%, у транспортних перевезеннях 20%, туристичних агентства та бюро подорожей 9% і т.д. Сюди ж можна додати ще 130000 робочих місць, які так чи інакше залежать від туризму. Майже половину із цієї кількості складають будівельники та працівники у сфері нерухомості. Тобто майже кожне десяте робоче місце у Швейцарії пов'язане з туризмом [6, с.1].

У 2005 році готельна та санаторно-курортна сфери нарахували у Швейцарії 13,8 млн. реєстрацій та 32,9 млн. ночівель. Майже

половину туристів складають самі швейцарці. Із закордону найбільше туристів приїжджає із Німеччини, Великобританії, Нідерландів, Франції, та США. Практично порівну кількість туристів розподіляється на літній та зимовий сезони, але при цьому за грошовим обігом зимовий сезон є значно інтенсивнішим.

У гірських районах Швейцарії одну четверту загального доходу складають надходження із сфери туризму. У власне туристичних регіонах ця частка становить майже усі 90%. У 1990 році іноземними та швейцарськими туристами в країні було витрачено 19,3 млрд. швейцарських франків. Велика частина цих грошей надійшла у гірські місцевості. Оскільки частина туристичних товарів та послуг не виробляється безпосередньо в гірських районах, то, відповідно, певна частка цих грошей переходить у низинні райони. Але все ж таки в тому ж 1990 році у гірських районах залишилось рівно 9 млрд., які забезпечили відповідне матеріальне становище цих регіонів. Крім того туризм допоміг економічно периферійним районам також тим, що тут було розбудовано дорогу та сучасну інфраструктуру, стан якої постійно підтримується і покращується.

Бажані можливості додаткового заробітку туризм створив і для сільського господарства. Без цього додаткового заробітку багато гірських селян-фермерів не змогли б далі продуктивно вести своє господарство. Тобто туризм не створює конкуренцію сільському господарству, а навпаки підтримує його розвиток. Завдяки надходженням із туризму, в першу чергу, своє існування забезпечують ферми, які вирощують свійських тварин.

Отже туризм зробив суттєвий внесок в те, щоб гірські регіони не почувалися більше нерідними дітьми в економіці країни. Він підняв їх на вищий рівень. Багато туристів заздять тому спокоеві, близькості до природи, прозорості структур та дуже часто майже досконалим станкам в середині сільських громад.

Перші кроки в розвитку туризму Швейцарії давалися нелегко. Тодішні легенди відлякували подорожуючих, лякаючи їх драконами та іншими небезпечними істотами, що, вважалося, живуть в горах. Тому подорожуючі намагались оминати скелясті гірські райони. Таким чином, до галузі «Туризм» на початку нашої ери можна було віднести тільки малочисельні гостьові двори та термальні купальні поблизу торговельних шляхів та перевалів. Передусім древні римляни користувались купальнями, які згодом стали відомими туристичними центрами.

У Середньовіччі певного розвитку набула внутрішня торгівля. Завдяки цьому Швейцарія, яка знаходилася на перехресті багатьох торговельних шляхів, стала вузловою точкою для багатьох торговців. В цей час у заможних громадян поступово з'являлося бажання просто подорожу-

вати. Через це на гірських перевалах вже з VIII століття почали з'являтися так звані гостинні двори. Хороший нічліг пропонували двори в Пфеферсі, Пассужі, Райнфелдені (біля Базелю). Але на той час Швейцарія зрештою так і залишалася транзитною країною, а не країною призначення. Не в останню чергу винні в цьому були численні історії про непокірний характер горян.

Ситуація суттєво змінилася у XVIII столітті, в епоху Просвітництва, яка у свою чергу змінила погляди людей і на природу, змінила її розуміння [9, с. 50]. В той час на зміну страху перед горами прийшло захоплення ними. Так сталося, що першими Швейцарію, як країну відпочинку, відкрили для себе англієці. Вони і залишалися протягом довгого часу найчисельнішою групою туристів. Слід зазначити, що говорячи про гостей країни, йдеться виключно про заможних дворян та промисловців, які взагалі могли дозволити собі таку подорож. Для звичайного робітника загальнодоступна відпустка була ще віддалена століттями.

На початку цієї епохи, епохи туризму, пропозиція подорожей стосувалась тільки літнього періоду, коли можна було практично точно розраховувати та розпланувати подорож. Туристичні центри знаходились майже виключно поблизу озер та в районі міста Берн, куди, прямуючи із Півночі, можна було відносно швидко добратись. Глибше проникнення в Альпи на той час було практично неможливим.

Але ці незручності незабаром зникли. Після того, як на новозбудованій залізній дорозі вирости такі міста, як Санкт Морітц та Давос, у регіоні почався перший туристичний бум.

У 1863 році англійський підприємець Томас Кук запропонував у своєму бюро подорожей першу групову поїздку до Швейцарії. Ця пропозиція стосувалась літнього сезону, хоча вже на той час популярності набував альпінізм та класичні зимові види спорту. Але ці зміни не робили зимовий туризм більш популярним, ніж літній.

Подорож Кука у 1863 році тривала з 26 червня по 15 липня. Одна з учасниць цієї подорожі Джеміма Морель вела щоденник, який дозволяє нам і сьогодні пройти слідами їх маршрутів.

Вона гострим та іронічним стилем описує країну, її мешканців, визначні місця та особливості. Згідно її записів, керівник групи Томас Кук вибрав не найлегший маршрут, який пролягав також через вершину гори Рігі, яка в той час вважалася прохідною практично тільки альпіністами. Для туристичного бюро «Кукс Тревел» («Подорожі Кука») групові подорож 1863 року стала пунктом відліку процвітання.

Подорож, яку Кук запропонував у своєму журналі «Екскурсант Кука» («Cook's Excursionist») 6 червня 1863 року відкрито з самого початку носила назву «підготовча подо-

рож», тобто, подорож для підготовки та дослідження маршруту: «ми плануємо провести групу в Женеву, Люцерн та інші важливі місця Альпійського регіону, до альпійських озер... якщо хтось хоче супроводжувати нас в кінці червня до Парижу, і у Швейцарію, то дайте нам про це знати... Для цієї подорожі ми не будемо робити додаткової реклами, але ми хотіли б зібрати групу 25 осіб і повезти їх у Швейцарію і у Париж» [8, с. 360].

Дух першопрохідців потрібен був усім учасникам цієї подорожі. Все у ній залежало від обставин, від кількості учасників, від виду транспорту та багатьох інших факторів, які і не могли бути передбаченими. Точно було відомо, що обов'язковими місцями подорожі стануть місцевість Шамоні-Монблан і Рігі і що, згідно придбаних Куком квитків на поїзд, в маршрут подорожі ввійдуть міста Женева та Невшатель.

Висновком із подорожі першопрохідців Кук зазначив наступне: Швейцарії слід розбудувати інфраструктуру для групових подорожей і розбудову слід починати чимшвидше.

Того ж року Кук привіз ще три групи туристів у Швейцарію, у яких в загальному взято участь 400 осіб. Наступного ж року він запропонував подорожі у Швейцарію в іншій формі, яка знову ж таки викликала великий попит: «Квиток на кругову подорож Швейцарією». Ця пропозиція передбачала за відносно невелику ціну гнучке планування маршруту.

У тому ж таки «Екскурсанті» від 28 серпня 1863 року Томас Кук повідомив своїм клієнтам наступне: «Неправильно думати, що подорожі у Швейцарію є настільки важкими, що їх не можуть здійснювати жінки чи інші особи, які не мають надзвичайної фізичної підготовки та не володіють високим рівнем психічної врівноваженості.» [10, с. 10].

А 30 вересня 1863 у цьому ж журналі він зазначив: «Тури Швейцарією позначають новий відрізок у часі для нашої справи». Якщо глянути в програми пропонувані подорожей того часу: Італія, США, Палестина, Єгипет, Швейцарія, - то стає відразу зрозуміло, що це не пусті слова [8, с.350-375].

Одночасно з розвитком туризму у Швейцарії робились нові технічні досягнення. (наприклад, канатна дорога та фунікулер), розвивалась готельна справа. Хоча спочатку було небагато справжніх готельних центрів, але з маленьких сіл розвивались тоді перші місця для відпочинку та курорти. Їх стиль старої епохи, який ще до сьогодні є типовим для деяких місць у Швейцарії (Давос, Інтерлакен) став типовою картиною гірського регіону. Спочатку туризм розвивався у низинних регіонах поблизу озер, але поступово туристичними ставали і гірські місцевості: Берн, Валліс. З початку ХХ століття туризм став уже

однією з найважливіших галузей економіки Швейцарії.

Перша світова війна на деякий час призупинила всі справи, але після неї розвиток став ще більш інтенсивним. З часом, коли рівень добробуту населення став вищим, подорожі в гори стали доступними і для звичайних громадян. До того ж почав набирати сили і швейцарський внутрішній туризм, який, згідно статистик, до того часу знаходився в тіні. Із введенням обов'язкової відпустки розвиток і внутрішнього туризму вже не можна було зупинити.

Після Другої світової війни почався переломний момент в розвитку економіки, а туризм, у свою чергу, зробив великий крок вперед. З швидким розвитком економіки і передусім з підвищенням мобільності європейського населення (завдяки автомобілю), різко зросла і кількість пропонованих ліжко-місць у готельній сфері Швейцарії. І під гаслом «Кількість, а не якість» переможною ходою рушив у дорогу масовий туризм з усіма своїми наслідками як для людей, так і для навколишнього середовища.

Завдяки інноваційним технологіям (сучасному транспортному зв'язку: тунелям, мостам; канатним крісельним дорогам) доступними стали і найвіддаленіші гірські села та долини. Це привело до децентралізації туризму. Також розширився спектр пропозицій для туристів. Передусім розбудовувався зимовий туризм, зимові види спорту. Таким чином майже дві треті доходів у туризмі надходило у зимовий сезон. Єдиними винятками при цьому є кантони Граубюнден та Валліс, у яких співвідношення між літнім та зимовим туризмом залишилося врівноваженим. З 1960 р. по 1980 р. кількість ліжко-місць у готелях Швейцарії подвоїлася і на середину дев'яностих складало близько 270000. Звичайно, це число і близько не відображає кількості туристів, які проводять тут свої відпустки, оскільки кількість місць у приватних садибах та квартирах, місцях для кемпінгу та ін. є вищою в три рази, і складає приблизно 830000. Тобто, в цілому можна сказати, що кожна восьма квартира у Швейцарії є місцем, де проживають відпочиваючі. В середньому одну четверту місць відпочинку займає внутрішній туризм.

З кількістю ліжко-місць зросла і кількість крісельних підйомників та канатних доріг. В цілому, у 1991 році було 1870 підйомників, які за годину підіймали на гору чи на лижні спуски до 1,5 млн. осіб. Слід також зазначити, що з 1980-х років кількість ліжко-місць залишається в певній мірі стабільною. Так само не зростає вже і кількість туристів, які приїжджають у країну. Тому багато курортів стали конкуруючими у боротьбі за клієнта. Небагато курортів пропонують як зимовий, так і літній відпочинок. А це значить, що більшість з них використовується тільки протягом однієї четвертої року. Але замість того

щоб розвивати та інтенсивніше рекламувати літній туризм, кошти все інтенсивніше вкладаються в зимовий туризм, з бажанням запропонувати туристам ще щось більше. Такі інвестиції стають поступово не вигідними. Слід зазначити, що, на відміну від Франції та Італії, у Швейцарії в період розвитку масового туризму було вжито запобіжних заходів для того, щоб в певній мірі залишити недоторканим типовий альпійський ландшафт, вберегти його від бездумної забудови готельними замками.

Отже, безперечно, розвиток туризму став одним із двигунів розвитку гірських районів Швейцарії. Це проявляється у покращенні ситуації в регіональній інфраструктурі, підвищенні доходу на душу населення, покращенні умов проживання та збільшенням купівельної спро-

можності. До розквіту туризму громади гірських сіл не завжди мали кошти на найнеобхідніші потреби. Але через збільшення надходжень з податків та додаткове фінансування різними суспільними фондами, які мали на меті розвиток економіки та покращення інфраструктури, ситуація змінилася на кращу. Поряд з туристами насолодитися курортами, облаштованими місцями для проведення вільного часу та занять спортом, можуть і корінні мешканці цих районів, отримуючи, таким чином, вигоду і безпосередньо для себе від усіх «туристичних досягнень». Поряд з багатьма перевагами слід обов'язково пам'ятати і про ті наслідки, які несе за собою інтенсивний та, в першу чергу, неконтрольований розвиток масового туризму.

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма: учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 1999.
2. Бовсуновская А.Я. География туризма: учебное пособие. – Д., 2002.
3. Квартальнов В.А. Иностраный туризм. – М.: Финансы и статистика, 1999.
4. Немоляева М.Э., Хадорков Л.Ф. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. – М.: Международные отношения, 1985.
5. Устименко Л. М., Афанасьев І.Ю. - Історія туризму. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2005.
6. Abegg Bruno. Klimaänderung und Tourismus. Vdf Hochschulverlag AG an der ETH Zürich 1996. 220
7. Baratta, Mario: "Weltalmanach 2000 - Zahlen, Daten, Fakten". - Stuttgart 1999
8. Bauer Ursula. Frischknecht Jürg: Das Einfallstor zur Schweiz. Unterwegs mit England und Engländern, in: Ursula Bauer, Jürg Frischknecht: Auswanderungen. Wegleitung zum Verlassen der Schweiz. – Zürich, 2008. - S. 350-375.
9. Bieger Thomas. Tourismuslehre - ein Grundriss UTB, 2006 – 347 s.
10. Froelicher Martino: ViaCook – «The first Conducted Tour of Switzerland» im Jahre 1863, in: Wege und Geschichte 2004/2, hg. von ViaStoria – Zentrum für Verkehrsgeschichte. -Bern, S. 8-16.
11. Messerli, Paul: "Mensch und Natur im alpinen Lebensraum: Risiken, Chancen, Perspektiven". – Stuttgart, 1989
12. Schweizer. Claus: "Swiss Adventure Specials"; Aarau (Schweiz) 1998.
13. Wachter, Daniel: "Schweiz - eine moderne Geographie". – Zürich, 1995.
14. www.schweizferien.ch
15. www.schweiz-in-sicht.ch
16. <http://www.payer.de/entwicklung/entw511.htm>
17. <http://www.bleyenberg.de/schweiz/entwicl.htm>
18. <http://www.bleyenberg.de/schweiz/schweiz.htm>

РЕЗЮМЕ

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В ШВЕЙЦАРИИ

Левко Л. В. (Ужгород)

Активное развитие туризма стало одним из двигателей развития горных регионов Швейцарии и страны в целом. В статье автор анализирует этапы развития туризма в Швейцарии в разное время, наводит статистические данные, которые подтверждают возрастание доходов, полученных от сферы туризма, а также анализирует те преимущества, которые, благодаря туризму, получает коренное население.

Ключевые слова: инфраструктура, летний и зимний сезон, групповые путешествия, канатная дорога, фуникулер, внутренний туризм, массовый туризм, децентрализация туризма

SUMMARY

HISTORY OF TOURISM DEVELOPMENT IN SWITZERLAND

L. Levko (Uzhhorod)

Active development of tourism has become one of development engines of mountainous regions of Switzerland and the country as a whole. In the article author analyzes the stages of tourism development in different times, provides with statistics data that confirm the increase of incomes received from the field of tourism as well as analyses those advantages indigenous population gets due to tourism.

Key words: infrastructure, summer and winter seasons. group trips, ropeway, funicular, internal tourism, massive tourism, decentralization of tourism.